

GRUDA

Št. 3.

1925.

Leto II.

Polnina plačana v golevini.

Vsebina zvezka 3.

Fran Pogačnik: Kralj Matjaž. — **Vsevolod Ivanov-dr. Nikolaj Preobraženski:** Povratek Buddhe. (Dalje.) — **Miloš Štibler:** V Macedonijo. (Dalje.) — **Gustav Strniša:** Breze. — **Miha Maleš:** Gustav Strniša. (Lesorez.) — **Rudyard Kipling-dr. Matej Šmalc:** Od morja do morja. (Dalje.) — **Aristophanes-dr. Fran Bradač:** Acharnjani. (Dalje.) — **Laokoon.** (Slika.) — **Miha Maleš:** Tuga. (Lesorez.) — **† Dr. Klement Jug:** O človeški vesti. (Dalje.) — **K. Kraepelin-S. Brodar:** Po gozdu in polju. (Dalje.) — **Gospodnjiški tečaj v Veliki Loki.** (Slika.) — **V. Kuret:** Nekaj o pravilnem pokončevanju živalskih škodljivcev. — **ZDRAVSTVO:** Ne bojte se solca in vode! — **RAZGLEDI:** Ženstvo. — Po svetu. — Prosveta. — Listnica uredništva.

Celoletna naročnina „Grude“ je Din 30.—, Za dijake in vojake Din 20.—, V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—, — Novi naročniki dobe lahko še vse doslej izšle številke.

Uredništvo: Ljubljana, Škofja ulica 8, I. nadstr.

Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje **Ivan Albreht.**

Vse cenj. gg. naročnike, ki doslej še niso poravnali naročnine za letošnje leto prosimo, da to store čim preje, sicer bomo neljubo primorani ukiniti nadaljno pošiljatev „Grude“ vsakomur, ki bi do konca tega meseca naročnine ne poravnal. Upravništvo.

ZLATOROG

ZLATOROG
TERPENTIN

MESEČNIK ZA LJUDSKO PROSVETO

Fran Pogačnik:

Kralj Matjaž.

Pred davnimi, davnimi časi je vladal našim pradedom slavni kralj Matjaž. Takrat je bilo lepo na svetu; zemlja je rodila sama in ni je bilo treba rositi s solzami in znojem. Ljudje so se ljubili med seboj. Čuval pa je nad njimi junaški meč kralja Matjaža.

Kralj Matjaž je skrbel za svoje državljane kakor oče za rodne otroke, njegov dom je bil odprt vsakomur; vsakdo je dobil pri njem pravice in zaščite. Pa saj je malokdo potreboval pomoči, ker so imeli ljudje vsega dovolj.

Svoj prestol je imel kralj Matjaž na Gosposvetskem polju, kjer si ga je ljudstvo samo izvolilo za kralja. Tako lepa in srečna je bila tista doba, da so ji dejali „zlata doba“.

Vem, da ste radovedni, ali je imel kralj Matjaž ženo — kraljico. Kajpa, da jo je imel! Pa še kakšno! Bila je ogrskega kralja hči — lepa Alenčica. Kakor je bil kralj Matjaž vsakomur v deželi oče, tako je hotela biti Alenčica slehernemu mati.

Srečno sta zaživela kralj Matjaž in Alenčica v svojem belem gradu. A sreča je opoteča. Kaj se je zgodilo kralju Matjažu in Alenčici, vam pove prva pravljica.

I.

Šele tretji dan sta uživala kralj Matjaž in kraljica Alenčica srečo mladega zakona. Z njima so se radovali ljudje širom prostranega kraljestva ob Savi, Dravi in Dunavu. Gostovanju in rajanju pod starodavnimi, šumečimi lipami ni bilo ne konca ne kraja.

Toda zakleti Matjaževi sovražniki v globoki Turčiji so prekanjeno opazovali, kaj se godi preko Save in Dunava. Menili so, da je sedaj najugodnejša prilika, napasti kralja Matjaža, ko gotovo ne misli na sovražne nakane. Kar so mislili, so storili. Kot kobilic se zbere Turkov in udari proti kralj Matjaževi deželi, da po svoji navadi začne

grozno moriti, požigati, rušiti in pleniti. Kako so delali Turki, nam priča pregovor, ki je ostal iz one dobe: „Kamor stopi turško kopito, devet let ne zraste trava.“

Kralja Matjaža pa niso ljubili le ljudje, temveč tudi živali, zlasti ptičice, ki so znale v onih časih tako žvrgoleti, da so jih ljudje razumeli. Ko so ptičice opazile turški naval, so brž poslale kralju Matjažu vest, kaka nevarnost mu preti.

Ko je prikopala radost na pirovanju tretji večer do vrhunca, začuje kralj Matjaž z okna glasek drobne ptičice, ki mu tako-le zažgoli:

„Kralj Matjaž, ti piruješ, a ljuti Turki ti pustošijo deželo. Vstani, zberi vojsko in udari na Turka!“

Kralj Matjaž ji odgovori: „Kako naj grem na vojno! Hlapci so mi utrujeni, konjiči bos, sablje niso brušene in puške ne pripravljene. Ne boj se, ptičica, Turki poznajo naše meče, ne bodo si upali daleč.“

Tudi drugič ptičica zaman opozarja.

Ko pa se oglasi tretji dan, najde kralja Matjaža in njegovo vojsko pripravljeno.

Bridko je bilo kralju Matjažu slovo od Alenčice, svoje ljubljene gospe. Zaskrbelo ga je, da se ji kaj ne pripeti. Hudo mu je bilo, ker je vedel, da bo žalovala po njem. Preden odjezdi, ji reče: „Vse ne pomaga nič! Iti moram, kamor me kličeta čast in slava, kamor mi veleva dolžnost. Kadar te bo zbolelo srce in te mučil dolgčas, sedi k okovanim skrinjam in preštevaj rumene zlate! Ko se naveličaš, šetaj po zidanem gradu in ga čuvaj, dokler se ne vrnem! Ne hodi mi pa na vrt, da te ne ugrabijo Turki in ne odvedejo v globoko Turčijo.“

In že je zdirjal kralj Matjaž s svojo vojsko kakor blisk iz belega gradu preko prostranih poljan, čez širne zelene planjave, skozi šumeče gozdove, čez reke in potoke proti meji. Ob meji se vojska ustavi in utabori. Kralju Matjažu postavijo zlat šotor. Nato pa zavriskajo, da jih začujejo Turki na oni strani.

(Dalje prih.)

Vsevolod Ivanov—Dr. Nikolaj Preobraženski:

Povratek Buddhē.

(Dalje.)

Na mramornem podnožju, visokem nad tri metre, sedi on, pozlačen in vlit, z visoko krono. Na dlaneh in stopalih ima lotose, ob sencih — nakit v obliki pahljače.

Profesor se spominja: „rob njegove obleke je okrašen z zlato žico in ravno tako tudi nohti.“

Tudi Dava-Dorčži je visoko vzdignil mali okrogli podbradek in gleda čez glavo narkoma naravnost v temne, kakor stezne bilke ozke oči kipa Siddarta Gautame, ki ga imenujejo Buddha.

Mogoče, da spominja goltni glas narkoma Cviladze one široko-koščene ljudi na večerne ali rajše jutranje konjske glasove... Oni molčijo.

Narkom ima široka prsa, oblečen je v sivo suknjo in sivo ovčjo kučmo. Iz žepa mu štrle časopisi.

— Tovariši in državljani, delavci Vzhoda! Pozdravljam vas v imenu Sovjeta Narodnih komisarjev Severnih Komun. V Vas, tovariši in državljani, vidimo zastopnike daljne Mongolije in menda celo Kitaja... Za menoj (narkom maha z roko in gleda zapisnik) je kip Buddhē, ki ga je roparski odpeljal iz mongolskega lamaitskega samostana ajmaka Tašutu-khana, carski general Kaufmann... Ta kip predstavlja verskega malika, kateremu se klanjajo menihi in po njih zaslepljena temna množica. Vendar, tovariši... mi, proletarci, znamo spoštovati ne le narodna načela, ampak tudi iskreno versko čustvo. Medtem ko je zaigral general Kaufmann kip Buddhē pri kvartanju generalu Stroganovu, spoštujemo mi, komunisti, narodno zedinjenje in se zavedamo, da tam, kjer razbijajo in uničujejo narodne meje in narodno zavest napram drugim narodom preživele oblike patriarhalno-plemenskega in fevdalno-patriarhalnega življenja, kjer oni trgajo nazadnjaške vezi rodbine, rodov, plemen in sosedske občine... vstvarjajo za razredni boj potrebne zgodovinske predpogoje, — tam podpira komunizem narodno edinstvo kot orodje zoper patriarhalno-fevdalne anarhije in zunanji protinarodni pritisk, kar zdaj odgovarja našemu razmerju do kitajskih imperijalistov... Vendar ni mogoče preiti kar tako na vrat na nos od khanskega fevdalizma k urejenemu socijalizmu. Hočemo, da bi se vstvarili iz zabitosti in teme, iz duševnega uboštva narodni tipi — kirgizov, tukmenov, mongolov... Toda, tovariši, pomagati vstvarjanju narodne samozavesti še ne pomeni pomagati duhovnikom, lamam in menihom. Vsled tega, državljani in tovariši,

odlok Malega Sovjeta Narodnih Komisarjev²² glede izročitve kipa v roke zastopnikov mongolskega ljudstva, kipa, ki se nahaja tukaj v sobanah...

Narkom je vzdignil visoko pest in zlobno suval z njo proti japonskim gobelenom, tibetskemu orožju in nizkim burhanom majhnih Buddh in črnega dišečega lesa.

— ... kipa Buddhé iz ajmaka Tušutu-khana, ki se nahaja tukaj v sobanah grofov Stroganovih, še ne pomeni, da hočejo biti boljšeвики pokrovitelji lam. Ne, kip Buddhé se izroči kot muzejska redkost, kot narodni umetniški zaklad. V svrhu nadzorovanja natančne izvršitve odloka Narkomnaca²³ dobijo vstop v Mongolijo sovjetski uradniki²⁴ iz mest ob mongolski meji, iz centra pa se pošiljata, da nadzorujeta prevažanje, političen tovariš Anisimov in zastopnik izvedencev profesor Safonov...

— Dovolite, — kriči ogorčeno profesor: — jaz nisem dal soglasja!...

Narkom ga površno pogleda, si drgne čelo in odhaja ter mimogrede stiska roke ljudem v vojaških plaščih.

Dava-Dorčži poda narkomu časopise, ki so mu padli iz žepa in poroča tiho:

— Gospod profesor vam hoče mendar ugovarjati...

Tedaj stisne narkom Cviladze v pesti časopise in z nepričakovanim kavkaškim naglasom²⁵ reče hitro profesorju v obraz:

— Državljan profesor, ve... če pride revolucija, potem ni priložnosti migati z repom. Jutri ob enajstih dopoldne izvolite priti k meni v Narkomnac po navodila in mandat... Da!

Časopise vrže na štorje in kriči mongolom:

— Živela mednarodna revolucija in osvobojenje delavcev!

— Urra-a!!

Nazaj je šel profesor Safonov peš. Ob mostu pri carski palači se je sankalo pet fantinov. Ženska v vojaški kučmi je nesla mimo konjsko glavo. Profesor misli na popolnoma druge stvari, toda iz navade vpraša: „Prodaste?“ In tudi iz navade menda odgovori ženska, ki si ogleduje dlan: „Ne.“

(Dalje prih.)

²² Mali Sovjet je bila eksekutiva Velikega sovjeta. Zdaj se zove Vcik (višji centr. izvrševalni komite) in odgovarja ministrskemu svetu.

²³ Kratica za narodni komisarijat nacionalnosti.

²⁴ Kratica za sovjetske uradnike.

²⁵ Razven rabe predmetov v-va, v-ve nadomestijo še kavkazci ruski e s trdim ä, torej rävolutija in slično.

Miloš Štibler:

V Macedonijo.

(Dalje.)

Kumanovsko polje.

Ob 1. uri popoldne nadaljujemo vožnjo s potniškim vlakom. Počasi se premikamo proti Ristovcu, ki je do l. 1912 tvoril obmejno postajo proti Turčiji. Zgolj iz navade vlak obstoji za več, kakor pol ure. Pravijo, da je tako dogovorjeno med kolodvorskim restavraterjem in med železniško postajo. Vse je mogoče na svetu, zakaj bi ne bil mogoč tak dogovor? Sicer se je v vedno hujši južni vročini požirek piva dobro prilegel. Zapazim, da je v vlaku veliko število orožnikov, ki so baš skončali nekje v Vojvodini specijalen tečaj in gredo službovat v Macedonijo. Med njimi je več Slovencev.

Takoj za Ristovcem je bila stara turška meja do l. 1912, a kmalu za mejo se prične slavno Kumanovsko polje. V začetku je neobdelano, kakor da si prebivalstvo ni upalo obdelovati zemlje blizu državne meje, polagoma pa postaja polje vedno širše in vedno lepše obdelano. Veliki kompleksi so obdelani, naletimo pa zopet na manjše in večje neobdelane komplekse, ki niso neobdelani zbog lenobe, nego zato, ker je malo prebivalstva; mestoma odvrtačajo od obdelovanja tudi močvirja, ki se celo z vlaka točno razločujejo.

Vasi so po slovenski terminologiji macedonske t. j. vsaka hiša kaže barvo ilovice. Vse stanovanjske hiše so krite z opeko. Okoli stanovanjskih hiš se nahajajo male primitivne kočice kot shrambe za poljske pridelke in za orodje, a tudi kot hlevi. Mnogokrat se hlev nahaja v stanovanjski hiši, kar se je posebno pod Turki izkazalo praktično, ker je prebivalstvo napadene hiše lahko obenem branilo tudi živino. Okoli stanovanjske hiše in ostalih kočic je skoraj redno močan in visok zid. Take so vasi na Kumanovskem polju, take na skopskem in Kosovem polju.

Videti je velike črede živine. Zastopana je buša, kakršna se najde tudi v Bosni in v Liki, razen tega je mnogo bivolov in bivolic. Oboje se uporablja v prvi vrsti za delo. Zelo je zastopan tudi osel in sicer oni štirinožni, ki nosi tovore, a največ svojega gospodarja. Mnogo je videti tudi koz in ovac. — Baš ta dan je bil v Kumanovem veliki sejem. Popoldne vidimo vedno večje gručice ljudi, ki se na oslih vračajo s sejma.

Tam nekje pri Tabanovcu je vstopil v vlak star pop s svojo ženo. Razgovarja se iz okna z možem kmetovalcem. Slednji je

kakor se spozna iz razgovora, naseljenik. Pripoveduje, da si baš zida hišo. Pop ga vzpodbuja, naj dela, da bo lahko kmalu prišel in mu hišo posvetil (blagoslovil). Tudi sprašuje za nekim Turčinom iz sela Straža, ki je bil svoj čas prijatelj in drug turškega razbojnika Selimstraža. Kmet-naseljenik odgovarja, da so Srbi dotičnega Turčina pred nekaj dnevi ubili.

„Bogu na istinu!“ radostno vzklikne pop.

Začnem ga spraševati, kdo je Selimstraža. Pravi, da je to bil Turčin iz sela Straža, ki je do l. 1912. svojeručno zaklal okoli tristo Srbov. Ko se je v začetku balkanske vojne bližala kraju Straža srbska vojska, tedaj je narod pograbil „zulumčara“ t. j. razbojnika Selima in ga za kazen živega zažgal.

Pop pripoveduje, da je „učitelj in pop“ v teh krajih že trideset let. Videl je pod Turki strašna grozodejstva in preganjanje Srbov. Srečen je, da je doživel osvoboditev. Lahko bi si sedaj izbral dobro mesto v samem Beogradu, toda ne mara zapustiti svojega ljudstva, ki mora tudi še v svobodni domovini vzdržati hude boje proti neprijateljem naroda, kakršnih je v južnih krajih premnogo. Častitljivi pop opisuje narodnostne razmere na Kumanovskem polju in pravi: Od Kumanova do Ristovca je 12 ur, od železnice do bolgarske meje tudi 12 ur hoda. Na celem tem ozemlju stanujejo skoraj izključno le Srbi. Na desni strani železnice Ristovac-Skoplje pa stanujejo skoraj sami Arnavti.

Vedno bolj se širi polje in vedno bolj se bližamo Kumanovu in krajem, kjer se je bila l. 1912. slavna bitka med Srbi in Turki. Znano je, da je Nemeč Von der Golc paša izdelal Turkom načrt za slučaj vojne z Srbijo za bitko na Ovčjem polju, torej precej daleč jugovzhodno od Kumanova. Srbi so za ta načrt vedeli in so se pripravili, da odkorakajo na Ovčjepolje in se tam spuste v boj. Toda turški poveljnik Zeki paša ni ubogal nemškega svetovalca, nego je hotel takoj vdariti preko Kumanova in Ristovca v Srbijo, onemogočiti zbiranje srbske vojske in zavzeti Niš ter tako onemogočiti zvezo med Srbijo in Bolgarijo. Ni računal, da bo srbska vojska tako brzo koncentrirana na sami turški meji pri Ristovcu. Po tem stanju niso niti Srbi niti Turki predvidevali bitke na Kumanovem. Za ene kakor za druge je prišlo do boja nepričakovano, kar samo povzdiguje uspeh in slavo srbske zmage. To tem bolj, ker je ugotovljeno, da je bila turška vojska tako glede moštva, kakor tudi glede topništva številno močnejša od srbske, a so Turke razun tega podpirali Arnavti-civilisti, ki so ljuto na-

padali srbsko desno krilo, prodirajoče desno od železnice Ristovac-Skoplje tako po ravnini, kakor tudi po gori Karadag (srbsko: Skopska Črnagora).

L. 1921. sem se prvič vozil preko Kumanovskega polja. Nenavadno me je prevzel pogled na polje in spomin na slavno bitko. Prvi začetek za svobodo in ujedinjenje celega naroda SHS je storjen l. 1804. na Orašcu v Šumadiji. Drugi odločilen korak je storjen s kumanovsko zmago, ki je tudi odločila zmago balkanske zveze. Da so Turki na Kumanovem porazili Srbe, bi že za par dni bili zasedli Niš in Zofijo in balkanska zveza bi bila porazena. Če bi kljub temu ali morda že takrat baš radi turške zmage prišlo do svetovne vojne, ki je vsekakor bila neizogibna, bi položaj za neodrešene Srbe, Hrvate in Slovence bil na vsak način mnogo nepovoljniji, nego je bil po slavni srbski zmagi. Take misli vzbuja pogled na Kumanovo, ta utemeljeni ponos srbskega orožja.

Kumanovo samo leži v nekaki podolgovati jami, ki se vleče od železnice do vzhodnega gorovja. Južno od mesta se teren nekoliko zviša, kar je Turkom zelo oviralo beg, a osobito turškemu topništvu, ki je v kumanovski bitki pretrpelo velikanske izgube na materijalu. Od tod naprej pada teren vse do Skoplja, a v ostalem je slika ista, kakor do Kumanova: obdelana polja, zopet veliki neobdelani kompleksi, tipične macedonske vasi in naselbine naseljenikov. Ali od leta 1921., ko sem prvič tod potoval, zapazim razveseljiv napredek: Mnogo lepih belih hišic. Deloma so to na novo zgrajene osnovne šole, deloma uradna poslopja, osobito za orožništvo. Tudi domačini sami tuintam začenjajo beliti svoje hiše.

Menda na drugi postaji pred Skopljem se začuje prav turška muzika. Z vriskom, ki je izražal žalost, se vsuje krog dvajset Turčinov k vagonu, na katerem je visela nekaka čudna zastava: temelj rudeč, a vslikani razni beli znaki. En Turčin pograbi zastavo, a drugi izvedejo iz vagona živo bitje, ki je baje nevesta ter se je v spremstvu svojcev pripeljala na poroko. Pred kolodvorom stoji velik, z belo plahto pogrnen voz, podoben vozovom, kakor so jih včasih imeli slovenski sejmarji. V ta voz spravijo nevesto in jo med vpitjem množice in sviranjem godbe odpeljejo...

(Dalje prih.)

Gustav Strniša:

Breze.

Tiho, tiho plakajo breze na zeleni jasi,
v mesečini spuščajo zlate láse valujoče,
ki se tal dotikajo in se lahko kakor včasi
s črno senco spajajo stare, rodne koč.

Dobre rojenice so, že ob rojstvu tukaj stale
in šuštele v vetru mi; kaj so šepetale,
kaj prerokovale?

Ni dorastel še otrok,
že v tujino gre,
zabil koč je domačo,
bele breze poleg nje,
vzljubil le blestečo kačo
cesto, taval truden krog.

Tiho, tiho plakajo breze na zeleni jasi,
v mesečini čakajo, kakor so čakale včasi,
ko se deček zlatolasi
je na nizkih vejah zibal
skrbno so ga varovale,
skrbno so ga pestovale.

Tiho, tiho plakajo breze na zeleni jasi,
ali ne poznajo me, kot so me poznale včasi?
Ni več dobre matere,
ki v njih senci je sedela
in domače pesni pela,
zdavnaj je umrla že. —

Vračam se bolan, neznan
čez domače naše trate,
čez valove zlate
v mesečini sanj. —

Rodna kočica žari,
moja biserna palača;
breza brezi že šušti
o zgubljenecu, ki se vrača:
prva bele veje steza,

druga tiho šepeta,
tretja se samo smehlja. —

Res so breze me spoznale,
že so vse zavalovale,
rade bi me zazibale,
spet z menoj se poigrale.

Breze, pa me zazibajte.
breze, pa me uspravajte
mesto mrtve matere!

Miha Maleš:

Gustav Strniša

Rudyard Kipling-Dr. Matej Smalc:

Od morja do morja.

(Dalje.)

Vsled maharadžine prijaznosti si je sicer mogoče vse ogledati, ampak neradovednemu človeku, ki se ne mara dati preganjati od razgleda do razgleda, je izprehod po katerikoli glavni cesti pravo ugodje za cel božji dan. Razgledaš se tako prosto kakor po pariških Elizejskih Poljanah, samo da stoji tu mesto pariških belih kamnitih pročelij dolga stena, v zidavi prebita in na vse mogoče načine odprta, ki je povečini lectasto rdeče prepleskana, čeprav si seveda gospodarji lahko po mili volji krasijo svoja poslopja.

Jeypor je, da povemo bistveno, hindski, mestna arhitektura je bohota tipa z mnogoštevilnimi oboki, še celo globe-trotter se hitro nauči in jo imenuje hindsko. To stavbarstvo ni ne umerjeno ne plemenito, pač pa zadovolji splošni želji po nečem, kar „v resnici izgleda indijsko.“

Neko muhasto veselje do nizke družbe je potegnilo Angleža s tlaka — hoja po pravem kamnitem tlaku je že sama po sebi privilegij — v stransko ulico, kjer je gledal prepeličji boj in videl, da je radžputska nizka kasta prav prijazno in uljudno ljudstvo. Lastnik prepelice, ki je bitko izgubila, je bil vojak v maharadžini armadi. Razložil je, da ima šest rupij plače na mesec in da prejema plačo za dva meseca skupno, od tega so se mu odtrgali stroški za njegovo kaki bluzo, za opremo iz rujavega usnja in za škornje; kopje, sedlo, meč in konja je pa dobil brezplačno. Ni hotel povedati, koliko mesecev na leto prebije na vajah in le nejasno je priznal, da obstoji njegova služba največ v eskortah in da mu to delo ni pretežko. Poraz njegove prepelice ga je dražil in na vsak način je hotel Sahibu¹⁵ dopovedati, da znajo sowarji¹⁶ armade Njegovega Visočanstva jahati. Prav nerodna pohvalna beseda mu je tako podžgala njegovo bojovito kri, da je splezal v sedlo in se pripravil, da kar takoj na mestu pokaže svoje jahaške zmožnosti. Ulica je bila ozka, kopje dolgo in konj težak, toda, ker ni nihče ugovarjal, se je Anglež vsedel na prag in gledal zabavo. Konj se mu je zdel skoro znan. Glave sicer ni imel tenke kot konji kathiawarski in tudi spodnje noge niso bile iz teh kaminitih okrajev. „Odkod pa je?“ Sowar je pokazal proti severu in dejal: „iz Amritsara“, izgo-

¹⁵ = gospod.

¹⁶ Sowar = konjenik domačin.

voril je pa: „iz Armtzara“. Mnogo konj se je kupilo na pomladanskih sejmih v Pendžabu, po dvesto rupij za vsakega, mogoče tudi več, tega sowar ni vedel natanko. Nekateri so iz Hisarja, drugi pa iz krajev onkraj Delhi. Prav dobri konji. „Tisti-le konj“ in je pokazal malo nižje na ulico — „je sin velikega vladnega konja — iz pasme kakor jo goji Sirkar¹⁷ v žrebčarnah. Lastnik „tistega-le konja“, z napetim podbradnim jermenom in z mačjimi brki je lahato stopil bližje in povabil Angleža, naj si ogleda njegovega jezdnega konja, ki ga je bil kupil seveda, še kot žrebička. Oba sta pa zatrdila, da bi bilo bolje, če bi si hotel Sahib ogledati konjarno Sahiba maharadže, kjer da je na stotine konj, velikih kakor sloni in vitkih kot ovce.

No, in Anglež se je podal h konjarnam, vedoč že naprej, kaj bo tam videl in preišljuječ, ali se gojijo veliki vladni konji zato, da jih jezdiyo radžputski sowarji. Maharadžini hlevi so res kraljevski, tako po obsegu kakor po stavbi. Ograjeni prostor, na katerem so postavljeni, je gotovo kake pol milje dolg — tam je bogato dovolj prostora za vaje in razen tega dovolj ograd za žrebeta. Konji, okrog dvesto petdeset jih je, so razvrščeni po čistem, belem pesku — to je sicer slabo za dlako, če se valjajo, dobro pa za noge — pregraje so iz belega mramorja, oglavja vsa iz dobre, zdrave konopnine, in vsi hlevi so blesteče čisti. V vsaki staji je nad jaslimi čudno majhno ležišče za slugo, ki pa mora, če to ležišče res uporablja, ob kakem vročem dnevu zadehniti.

Obhod po stajah človeka razžalosti, kajti sluge zelo goreče odkrivajo svoje varovance, pri tem odkrivanju se pa marsikaj pokaže. V Indiji se dobe ljudje, ki so na glasu, da nikdar ne pozabijo konja, ki so ga kdaj videli in da poznajo pleme vsakega žrebca, ki so ga le enkrat srečali. Anglež bi bil rad kaj dal, če bi bil imel enega teh v tovarišiji. Njegovo znanje o konjih je bilo zelo omejeno; slutil je z neko gotovostjo le to, da bi marsikateri teh gladkih, skrbno negovanih domačinskih konj pošteno zavzel svoje mesto v vrstah britanske konjenice, mesto da bi brez koristi pohlastoval po šest seerov¹⁸ indijskega boba in po en seer sladkorja na dan. Pa kaj se hoče, vsi so bili pošteno kupljeni in pošteno plačani; in ves svet ne bi mogel zabraniti Njegovemu Visočanstvu, če bi se le-temu kaj takega zahotelo, da ne bi zbral in pokupil vse konjske dike iz vseh pendjabskih žrebčaren. Zdelo se je, kakor da se sluge

¹⁷ Sirkar = vlada v Indiji.

¹⁸ seer = 933 gr.

prav porogljivo smejejo in glasno ter z nepotrebnim povdarkom izgovarjajo „Konj iz žrebčarne“, k oso jih po razkazovanju zopet zakrivali. Pri nekaterih živalih niso uganili, ampak le prevečkrat so imeli prav.

Anglež je zapustil hleve in veliko osredje vežbališče, na katerem so učili živahnega beludžistanca s pomočjo celega omrežja vrvi skakati na mestu kot opica; vrnil se je na ulice premišljujoč o konjerejskih operacijah pod indijsko vlado in o dobrotah, ki so dane človeku, če ima neomejeno množino denarja ter ž njim izkorišča napake drugih ljudi.

Takrat pa — tako se je pripetilo tudi velikemu Tartarinu iz Tarascona — začno rjoveti divje zveri, gruča majhnih fantalinov pa prasne v smeh. Jeyporski levi so tigri, zaprti v kletke na javnem trgu v zabavo ljudem, ki jih dražijo z žvižganjem in jih motijo v njihovih kraljevskih čuvstvih. Dve ali tri med temi šestimi velikimi zvermi so veličastne. Vse so pa razdražljive in železje njih ječ ni nič kaj močno. Parijski pes je potuhnjeno poskušal med kletkinimi drogovi prigrabiti k sebi kos mesa, a stanovalec se zato ni zmenil. Ko se je pa sestradanec osmelil in zarenčal, je tiger oplazil po njem s šapo in pes je prestrašeno lajajoč pobegnil. Se je pa vrnil, ter pripeljal s seboj še dva tovariša in vsi trije so v primerni razdalji zasmehovali jtnika.

Ni bil lep ta pogled. Stvar je spominjala na globe-trotterje — gospode, ki mislijo, da jim morajo biti maharadžini vozovi kar na migljaj na razpolago, a ko jim to ne rata, pa postanejo surovi.

(Dalje prih.)

Aristophanes-Dr. Fran Bradač:

Acharnjani.

Komedija.

(Dalje.)

- Dikaiopolis:* A meni se godilo
je mnogo bolje, ko sem na braniku
lepo na stelji ležal!
- Poslanec:* Na gostijah
smo morali posili piti iz
kristalnih ali zlatih čaš le samo
nemešano in sladko vino.
- Dikaiopolis:* Oh,
Athene, al ne čutite, kako
se vam poslanci rogajo?
- Poslanec:* Barbari
imajo namreč za može le tiste,
ki največ pojedjo in popijo.
- Dikaiopolis:* Pri nas vlačugarje in buzerante.
- Poslanec:* Šele četrto leto smo prišli
v kraljevi grad, a kralj je bil odšel
nastran kar s celo vojsko in opravljal
potrebo v zlatih gorah¹³ nič manj
kot osem mesecev.
- Dikaiopolis:* In kdaj je dal sedalo zopet v red?
- Poslanec:* Ob polni luni.¹⁴
Potem je šel domov in nas gostil,
kar cele vole nam je dal prinesiti
naravnost iz peči.
- Dikaiopolis:* Kdo videl je
že kdaj, da vola prázili so v peči?
Bahaštvo!
- Poslanec:* Zevs je priča, da nam je
serviral ptiča, trikrat tolikega,
kot je Kleonymos;¹⁵ imenoval
se je lažič.
- Dikaiopolis:* Za to si nam lagal
in spravil vsak dan po dve drahmi v žep!

Poslanec: In zdaj smo vam privedli Lažartábo,
Oko kraljevo.¹⁶

Dikaiopolis: Da bi s tvojim vred
ga krokar izključoval!

Glasnik: Oko kraljevo!

Prejšnji. Vstopi Lažartábas v spremstvu dveh evnuhov; v čudnih oblačilih. Kot „Kraljevo oko“ nosi veliko masko z velikim očesom. Pozneje Amphitheos.

Diakiopolis: Pri Herakleju! I, za bóga, človek,
prav tak si, kot prevrtan ladjin bok!¹⁷
Kaj ploveš ob čeréh in gledaš po
pristanu? Kakšen jermen ti visi
z očesa?

Poslanec: Lažartábas, daj, povej,
kar kralj ti je ukazal sporočiti
Athencem!

Lažartábas: Jartaman eksarksas apissona satra.¹⁸

Poslanec: Razumete, kaj pravi?

Dikaiopolis: Jaz že ne.

Poslanec: On pravi, da bo kralj zlatá poslal.
(k Lažartábu.)

Povej naglas in jasno bolj; zlatá!

Lažartábas: Salata — nič, širo-koriti Juonec.¹⁸

Dikaiopolis: Za vraga! To je jasno.

Poslanec: No, kaj pravi?

Dikaiopolis: Kaj? Pravi, da smo Jonci širokoritni,
če od barbarov čakamo zlata.

Poslanec: I ne! On pravi, da zlatá dobimo
še štiri korita.

Dikaiopolis: Kakšna korita? Brbra!
Odidi! Sam ga bom izprašal.

(Lažartábu.)

Torej
povej mi jasno, tu pred temle, glej,

(mu pokaže jermen ali bič)

sicer hrbet ti rdeč bo kot škrlat:
nam pošlje véliki kralj zlata al ne?

(Lažartábas zmajuje z glavo.)

Torej nas varajo poslanci naši?

Laokoon

Po grško so prikimali možje;
 potem gotovo so odtod doma.
 Od teh evnuhov eden, vem, kdo je:
 to je Kleisthénés, sin Sibyrtijev!²⁰
 Ti, ki si se še zadaj bril, ti vroče-
 krvnež, ti opica, si drznil se
 stopiti semkaj z brado kot evnuh?!
 In kdo je tale? To bo bržčas Straton!²¹

(Dalje prih.)

Opombe:

- ^{12a} Kaystros, reka v Lydiji.
- ¹³ „Zlate gore“, poletna prestolica peržanskega kralja.
- ¹⁴ Pesnik namigava na to, da se niso Spartanci ničesar lotili pred polno luno.
- ¹⁵ Kleonymos je bil Kleonov pristaš, ki ga Aristophanes rad zasmehuje. Bil je velik in debel ter se je znal lagati in renomirati.
- ¹⁶ Tako so se imenovali svetovalci in ministri peržanskega kralja.
- ¹⁷ Lažiartábas nastopi v maski z enim očesom: obočje tvorijo jermenj in vrvi, tako da je oko podobno ladjini odprtini za sidrove vrvi, ki so jo nazivali „oko“.
- ¹⁸ Nalašč potvorjena peržanščina.
- ¹⁹ Athenci so neradi slišali, če jih je kdo imenoval Jonce.
- ²⁰ Kleisthenes je bil mehkužnež in zapravljivec. V svoji perversnosti je šel tako daleč, da ni pustil na vsem telesu niti dlačice rasti.
- ²¹ Ga sicer ne poznamo

Miha Maleš

Tuga

† Dr. Klement Jug:

O človeški vesti.

(Dalje.)

Kaj pa je vest? Da odgovorim na to vprašanje, moram poseči nekoliko v psihologijo ali vedo o duši.

Moderna znanost nikakor ni na stališču materializma, da biva le materija in da človek nima duše, temveč je zgolj iz materije. Resnica je, da je človek iz telesa in duše, le da je duša odvisna od telesa tako, da nastaja in se spreminja z živčevjem, v prvi vrsti z možgani. Razvoj možganov pomeni tudi duševni razvoj. Bolj razviti možgani imajo za posledico večje duševne sposobnosti. Duša ni nič skrivnostnega, kar bi bilo skrito v človeku in se ob smrti loči od telesa, in česar bi živali ne imele. Take duše znanost ne pozna. Edino, kar je našemu človeškemu razumu mogoče v notranjosti človeka spoznati, so doživljaji in navade. In tudi edino to smatra psihologija za dušo. Doživljaji kot gledanje, poslušanje, tipanje, misel, slutnja, dvom, trditev, vera, veselje, jeza, sovraštvo, žalost, hvaležnost, kesanje, hotenje, želja itd., taki doživljaji in pa navade, sposobnosti, na katere sklepamo iz doživljanjev, to dvojje tvori spreminjajočo se vsebino naše duše. Ta duša zavisi od živčevja. Brez živčevja so doživljaji in navade nemogoče. Duše tudi nima edino človek. Živali imajo slabše razvito živčevje, zato pa tudi neprimerno slabše razvito dušo nego človek. Brez duše pa vsaj višje razvite živali najbrž niso. Tudi pes tipa, voha, gleda, misli, se jezi, je hvaležen, želi hrane, itd. Konj je ponosen na svojo lepoto, žalosten, če je umazan itd. Za človekom zaostajajo živali le v tem, da si ne razvijajo sposobnosti za ustvarjanje kulture: nimajo smisla za lepoto, resnico in plemenitost v toliki meri kot človek.³

³ Avtor premalo poudarja, da je v duševni polovici človeka strogo razlikovati med dušo („jazom“, „subjektom“) in njenim doživljanjem. Razvoju možganov, sploh živčevja tam (na telesni strani) pa odgovarja tu (v duševnosti) le razvoj doživljanja, dočim je povsem drugačno in še vedno neodloženo vprašanje, odkod (n. pr. pri „rojstvu“) in kam (n. pr. po „smrti“) duša sama, t. j. neobhodni realni duševni nositelj doživljanja. Tudi primerjanje z „živalsko dušo“ je prenačljeno. Prav vsa kultura človeštva priča za izredno verjetnost, da med živalskim in človeškim „jazom“ ni samo gradualna, temveč kvalitativna razlika. F. V.

Tudi vest je nekaj duševnega, in sicer spada vest med doživljaje, torej med take pojave v človeški notranjosti, kot sem jih prej celo vrsto omenil. Da si pa bomo laže predstavljali, kakšen doživljaj je vest, naj podam kratek pregled vseh možnih doživljavaev.

V splošnem pozna psihologija dve skupini doživljavaev: doživljaje *r a z u m a* (uma) in doživljaje *s r c a* (nagnjenj). Doživljaji uma so vsi doživljaji, ki so zaposleni pri opazovanju in razmišljanju (gledanje, tipanje, mišljenje, prepričanje itd.). Doživljaji srca so pa vsi oni, ki vznemirjajo v večji ali manjši meri človekovo notranjost in ga nagibajo k dejanjem (veselje, žalost, ljubezen, jeza, volja, odločnost, želja itd.). Primer: Nekdo vidi, da mu tatovi kradejo kokoši, razjezi se, zgrabi poleno in natreska prvega tatu, ki ga dobi v roke. Ta človek je doživel doživljaje uma in srca. Doživljaji uma so bili, ko je zagledal tatove, jih spoznal in videl, da mu kradejo kokoši. Doživljaji srca pa so bili oni, ki so ga vznemirili in pripravili do dejanja: t. j. jeza in volja nabiti nesramneže.

Vest spada med doživljaje srca, saj je doživljaj, ki pravilno uravnava našo voljo, nas nagiba k plemenitim dejanjem. Srce obsega dve vrsti doživljavaev: *č u s t v a* in *s t r e m l j e n j a*. Čustva nagibajo stremljenja (voljo, željo). Če me n. pr. kdo razžali, se razjezim in ga udarim. Najprej me napolni čustvo jeze, in šele ta jeza nagne mojo voljo, da žaljivca klofnem. Oni doživljaji torej, ki našo voljo nagibajo, so čustva (jeza, ljubezen, upanje, strah, veselje itd.). Tudi vest je tako čustvo, ker tudi nagiba našo voljo.

Čustev pa imamo več vrst.

1. *N a s l a d n a* čustva. N. pr. lakota, žeja, bolečina, občutenje mraza, vročine, spolni nagon itd. Ta čustva so za življenje najpotebnejša. Če bi človek ne bil lačen, žejen, trpel mrazu itd., ne bi jedel, pil, se oblačil itd., vsled česar ne bi mogel živeti. Brez spolnega nagona se ljudje ne bi plodili. Narava nam je dala te nagone, da se lahko ohranimo pri življenju.

2. *V r e d n o s t n a* čustva (veselje, žalost, ljubezen, sovraštvo, jeza, upanje, strah, groza, spoštovanje, itd.). Ta čustva so nekako dopolnilo k nasladnim. Tudi brez teh bi težko mogli živeti na svetu. Narava je povzročila, da se veselimo tega, kar pospešuje naše življenje (dobre hrane, lepega stanovanja itd.), a žalostimo, če propadamo. Nasladna čustva nas hitro silijo k dejanjem, vrednostna čustva pa nas puste najprej premisliti, kaj naj naredimo, in šele potem nas nagnejo k dejanjem.

Nasladna in vrednostna čustva so torej pogoj človeškega obstanka na zemlji. Brez njih bi človek propadel. Teh vrst čustva

najdemo že pri višjih živalih (pes, mačka, opica, konj) močno razvita, ker so pač tudi njim potrebna. Človek pa ima še troje vrst čustev, ki mu pa jih ni dala narava za to, da mu omogočajo življenje, ker živeti bi mogel tudi brez njih, kot žive živali; narava mu jih je marveč dala za to, da z njimi človek ustvarja kulturo. Ta čustva so:

3. Umetniška čustva, kot uživanje godbe, lepe slike, lepe pokrajine, uživanje krasnega dekleta itd. Umetnost ima nalogo, da odkriva lepoto in jo podaja ljudem v uživanje.

4. Zanimanje je čustvo, ki je povzročilo razvoj znanosti. Zanimanje ali želja po resnici je pripravila ljudi do tega, da skušajo spoznavati svet; znanost odkriva ljudem resnico.

5. Vest je pa dana človeku zato, da mu uravnava življenje. Če bi ljudje ne imeli vesti, bi se brez pomisleka klali med seboj že za majhen košček kruha, delali bi zločine, si škodovali, kot bi komu osebno nanesla potreba. Če ne bi bilo vesti kot nekakega sodnika nad drugimi čustvi, ki jih urejuje, bi ostala čustva brez vsakega reda in smotra, vladala nad človekom. Nikoli ne bi človek prišel do tako visoko razvite kulture, kot jo je že dosegel, ker bi največjo moč nad njim imeli lakota, žeja in spolni nagon. Vest pouči človeka, ali je kako dejanje dobro ali zlo, pravično ali krivično, in mu potem ali dejanje svetuje ali pa odsvetuje. Vest odkriva človeku, katera dejanja so plemenita in katera so neplemenita. S pomočjo vesti spoznava človek, kako je prav in kako ni prav, da dela. Vest je torej čustvo, s katerim človek spoznava, ali je kako dejanje pravilno ali nepravilno.

(Dalje prih.)

K. Kraepelin-S. Brodar:

Po gozdu in polju.

(Dalje.)

Dr. Erjavec: Ne, moj dragi. Tega vprašanja sem se res ustrašil, kajti, kar je težkega na stvari, šele pride. Dokler opazujemo naravne pojave posamezno, si res ni težko izmisliti lepo se ujemajočih vzrokov; toda ali je mogoče spraviti z njimi v sklad tudi sorodne pojave? Tu naletimo že na večje težkoče. Moja razlaga, zakaj ne izgube iglavci igel, se vam zdi gotovo prav prepričevalna. Kaj bom pa rekel, če me vprašate, zakaj se pa mecesen ne drži te šege svojih sorodnikov, temveč izgubi jeseni svoje igle, kakor

pravi listovec? Ne morem vam odgovoriti. Prav tako se nam godi, če si ogledamo še listovce natančneje. Brezdvomno moramo smatrati kot vzrok izgube listja zmrzolino tal in tako povzročeni zmanjšani dotok vode, morda tudi še teže snega. Toda zakaj obdrže liste bršljan, zelenika ali pušpan, božje drevce in še mnogo drugih naših listovcev? Zakaj kljubuje v naših vrtovih zmrzlini, slani in snegu n. pr. ohrovt s svojimi košatimi zelenolistnatimi glavami? Vsega tega nam znanost sedaj še ne more razložiti.

Branko: Ali ne bi mogli sklepati iz tega, da je ohrovt prav posebno neobčutljiv za mraz?

Dr. Erjavec: Seveda, celo moramo. Toda, ali kaj pridobimo? Vidimo pač, da ena rastlina zmrzne, medtem ko zeleni druga nemoteno naprej. Globlji vzrok, zakaj tako, zakaj n. pr. palme ne rastejo na severnem tečaju, pa ostane morda za vselej zagonetka. Vsekakor dotlej, dokler ne bomo popolnoma na jasnem o notranjem ustroju bistvene življenjske snovi t. j. prativoriva in raznoličnosti njegove sestave.

Stanko: Ne vemo torej ničesar, zakaj imajo nekatere rastline zimzelene, druge pa poletnozelene liste?

Dr. Erjavec: Domneva se različno. Iz dejstva, da rastejo rastline z zimzelenimi listi zlasti tam, kjer so suha poletja, moremo sklepati, da so vednozeleni listi posebno odporni proti suši. Prav mnogo zimzelenih rastlin pa imamo tudi povsod, kjer je doba ugodnih življenjskih pogojev izredno kratka, kakor n. pr. v blizu tečaja ležečih pokrajinah, na gorskih grebenih, ali v meglenih močvirjih. V vseh teh krajih se morajo rastline zadovoljiti z mnogo manjšo množino toplote in solnca, kakor na naših livadah. Te rastline nimajo toliko časa na razpolago, da bi mogle razvijati brstje in poganjati liste, šele ko napoči slednjič tudi zanje pomlad z vso svojo močjo. A zato imajo, kakor se domneva, zimzelene liste, ki izrabijo takoj prve tople solnčne žarke za razvoj cvetja in novih poganjkov.

Branko: Ali ti dvomiš nad pravilnostjo tega naziranja?

Dr. Erjavec: Vsekakor moramo priznati, da se le na ta način morejo ohraniti marsikatero rastline, ki žive v takih zanje tako neugodnih krajih. Na znežnih poljanah planin, kakor tudi v močvirjih, najdemo precejšnje število rastlin z zimzelenimi listi, ki potrjujejo to naziranje. Izpustil važno p. 8. Toda nihče bi nam najbrž ne mogel razložiti, zakaj sta vedno zelena bršljan in zimzelen, ki rasteta vendar v vlažnih listnatih gozdovih, a vijolice, vetrnice in še mnoge druge rastline na istem bivališču pa ne.

Stanko: Morda zato, ker sta bršljan in zimzelen grma, druge rastline pa le zeli?

Dr. Erjavec: Nisi pogodil, Stanko. Pomisli samo na obe pri nas pogosto se nahajajoči *Vaccinium* vrsti; na borovnico ali črno jagodo, *Viccinium myrtillus*, in brusnico ali rdečo borovnico, *Vaccinium vitis idaea*. V istem kraju rasteta, navadno še močno pomešani med seboj. Če bi na vsak način morali razlikovati, bi prisodili brusnici bolj solnčna mesta, gozdne obronke in poseke, medtem ko najdemo borovnico v senčnatem gozdu. A vendar ima brusnica vedno zelene liste, borovnici pa odpadejo. Torej že zopet nova nerešena uganka! — Imam vtis, da skušamo prirodne pojave razlagati preveč le z ozirom na razmere in okolnosti, v katerih se vrše, premalo pa vpoštevamo, da so velike važnosti tudi tiste lastnosti živega bitja, ki jih je podedovalo od prednikov tekom svoje tisočletne zgodovine. Oglejmo si s tega, rekel bi, zgodovinskega stališča n. pr. pisano družbo raznovrstnih, na gozdnih tleh ali pa na gorskem pobočju rastočih rastlin! Pomislimo le, da ima vsaka posamezna vrsta še precej lastnosti svojih prednikov, ki so živeli morda v popolnoma drugačnem podnebju, neglede na vplive, ki jim je izpostavljena sedaj! Potem ne bo težko razumeti, da so navzlic enakosti današnjih razmer tako različne med seboj.

Branko: Ne vem, če sem vse prav razumel. Mislim si pa, da imaš namen razložiti, kako je mogoče, da živita n. pr. zimzeleni bršljan in zelnata vijolica sedaj skupaj na istih vlažnih gozdnih tleh, čeprav sta se morda nahajala v davno preteklih časih v popolnoma različnih razmerah.

Dr. Erjavec: Da, Branko, tako nekako sem mislil.

Stanko: V splošnem imajo torej rastline z zimzelenimi listi veliko prednosti pred drugimi.

Dr. Erjavec: Tako? Zakaj sklepaš tako?

Stanko: Saj je vendar očitno, da ima rastlina spomladi obilo dela, preden nadomesti odpadlo listje. Z njim je izgubila ogromno stavbnega gradiva, ki si ga je morala prej s trudom pripraviti in sestaviti.

Dr. Erjavec: Počasi! Predvsem pozabljaš, da se morajo obnavljati tudi takozvani zimzeleni listi, četudi ne tako pogosto in ne vsi naenkrat. Sicer pa tudi izguba gradiva ni tolika, kakor bi mislil. Preden namreč prej omenjeno staničje odloči list od veje, potujejo vse porabne snovi, ki se še nahajajo v listnih stanicah, n. pr. škrob, sladkor, beljakovine itd., nazaj v deblo, kjer se nakopičijo. Z listom odpade le prazno staničje.

Branko: Ali gre tudi listno zelenilo ali klorofil nazaj v deblo in postanejo radi tega listi rjavi?

Dr. Erjavec: Navadno pač. Mesto njega ostanejo le majhne rumene ali rjavkaste pegice, ki nato pobarvajo list. Razen tega se pojavijo v staničnem soku pogosto še druga barvila, ki pobarvajo liste še bolj živo. Saj ste to prej videli na divji trti.

Janko: Oče, stopimo par korakov nazaj. Zdi se mi, da sem videl ravnokar celo kopico listov na tleh, a bili so še vsi zeleni.

Dr. Erjavec: Ali si to res zapazil, Janko? Veseli me, da tako dobro opazuješ. Tam pri malem jesenu je bilo, tik ob poti. To je eno izmed redkih naših dreves, ki odvržejo liste še zelene, ne da bi razkrojili prej listnega zelenila. —

Stanko: Oče, če bi mi bilo možno izbirati, bi pa le prebival rajši v deželi, kjer ostane drevje in drugo rastlinstvo tudi pozimi zeleno, kot pa pri nas, koder vse odmrje, ali se pogrezne v globoko zimsko spanje.

Dr. Erjavec: Kaj veš, Stanko! Svoje čase sem mislil tudi jaz tako. Posebno živo sem občutil to takrat, ko sem spoznal prvič eno izmed tistih dozdevno tako srečnih dežel, v katerih vlada „večna pomlad“. Ko sem prve dni marca odhajal v Trst, da se ukrcam, je bila pri nas povsod še huda zima; na oknih moje spalnice so cvetele še najlepše ledene rože. Lahko si torej predstavljate mojo radostno zamaknjenost, ko smo se pripeljali čez osem dni ob čudovito lepem solnčnem vzhodu v zaliv mesta Funchal na otoku Madeiri in se je pred nami razprostrla vsa krasota južnega rastlinstva, segajoča po vrtovih in nasadih ure hoda na okrog do 2000 meterske višine gorskega grebena! Spomnil sem se tedaj na ravnokar zapuščeno domačo mrtvo zimsko pokrajino in obšla me je misel, kako neskončno bogatejše in bujnejše je obdarila narava južne dežele.

Stanko: Kaj se ti pozneje tam ni več tako dopadlo?

Dr. Erjavec: O, pač. Tega vtisa se na tem potovanju, ki me je privedlo tudi na Kanarske otoke, nisem iznebil. Mnogo pozneje je prišel preobrat. Bival sem že dalj časa na severnoafriški obali in v južni Spaniji, pač dovolj dolgo, da nisem več zrl s tako brezmejnim spoštovanjem na gumovce in palme v Oranju ter vsakdanje južnošpanske oljke. Tedaj se napotim lepega dne gori k Alhambri, svetovnoznanemu gradu mauriških kraljev, ki je v neposredni bližini Granade. Skaloviti hrib, vrh katerega stoji Alhambra, zarašča listnat gozd, katerega drevje je močno podobno našemu in jeseni

Gospodinjski tečaj v Veliki Loki.

tudi izgublja listje. Bila je baš pomlad. V toplem solncu sva korakala s stricem po položni vijugasti cesti navzgor mimo šumečih studencev in prvih pomladanskih cvetov. Ptice so žvrgolele v mladem svetlozelenem, komaj šele razvitem listju. Urno so brenčale na vse strani in se zibali okorni čmrlji. Sicer pa povsod samo mir, gozdna tihota in samota. Navdalo naju je posebno čustvo, kakor v teh južnih krajih še nikdar poprej; očarala naju je pomlad s svojo močjo in lepoto, da sva pozabila na vse, kar sva videla do tedaj. Od takrat ne zavidam nič več južnim deželam vednozelenega drevja in zim brez snega. Kajti nobena trditev ni tako napačna, kakor ta, da vlada tam „večna pomlad“; v najboljšem slučaju bi govorili lahko le o večnem poletju. Saj veste itak sami, da se naveliča človek vsega, kar mu traja predolgo in naj bo še tako lepo in zadovoljivo. Naravno torej nimajo prebivalci južnih pokrajin radi večne enoličnosti temnozelenega drevja nobenega globljega čustva in razumevanja za delo in ustvarjanje prirode. Saj se celo mi kmalu naveličamo njihovih vedno enakih prirodnih slik. — Naše severnejše rastline nujno rabijo zimski počitek, da se lahko tem hitrejšje in zmagonosnejše razvijejo v svoji novi očarljivi lepoti: potrebujemo jih pa tudi mi, da občutimo po dolgem prestanku ves čar na novo se prebujajoče pomladi in se z njimi vred prerodimo.

Branko: Tako jasno in prepričevalno znaš vse povedati! Vedno slišimo slavospeve deželi, kjer „zelené citrone“, a nihče ne pomisli, da tam doli nimajo najlepšega, kar imamo mi, pomladi.

Dr. Erjavec: Po vsem nimaš prav, Branko. Pretiravati ne smemo. Večidel imajo italijanski kraji vendar še vse letne čase precej izrazite in marsikje občutijo vzbujanje narave še precej silno, slično kakor na gozdnem pobočju Alhambre. Razen tega nudi Italija poleg svojih umetnostnih zakladov toliko lepega in samosvojega, toliko krasote barv, modrine neba, pokrajin, kjer se zrealijo najvišje gore na morski gladini, da ne moremo nikomur zameriti, če ga očara. Opozoriti sem vas le hotel na to, da smo lahko po pravici zadovoljni s svojim ostrejšim podnebjem. — A, glejte, zopet smo v mestu. Mahnimo jo proti domu. (Dalje prih.)

V. Kuret.

Nekaj o pravilnem pokončevanju živalskih škodljivcev.

gromno škodo povzročajo živalski škodljivci našemu gospodarstvu in vendar se premalo brigamo, da bi jih zatirali, a če jih, je navadno že prepozno, ko je škoda že velika. Jezimo se zaman, kajti po toči je prepozno zvoniti; zavoljo tega moramo skrbeti, da uničimo škodljivce predno začno svoje škodljivo delo, namreč znati pravočasno preprečiti škodo. Ako hočemo to doseči, moramo poznati način življenja teh škodljivcev in pravi čas pokončevanja.

Vsakemu je znano, da najhujši škodljivci so razni hrošči, metulji in razne vrste poljskih muh in os. Način življenja teh škodljivcev je enak z malimi razlikami. V spomladi, ko ozeleni polje in gozd, ko se je zbudila narava iz spanja, se prikažejo ti malo-pridneži. Gorko vreme jih je zbudilo iz zimskega spanja v njih skrivališčih in veseleči se življenja kakor vsaka druga živa bitja, lete prešerno po zraku, nad poljem in cveticami in zdi se, kakor da bi se lovili med seboj. Ta je čas parenja med samcem in samico in traja navadno 2 do 3 tedne. V tem času povzročajo škodo le

hrošči, kateri imajo dobro razvite ustne dele. Kmalu po parenju izležejo samice drobne jajčeca v razna skrivališča in sicer v zemljo, pod rastlinske liste, v popke drevja, v mlado sadje, v razpoke lubja, na ograje vrtov na zidovih. Iz teh jajčec se kmalu izležejo črvom podobne živalce, katere imenujemo pri hroščih, osah in muhah ličinke, pri metuljih pa gosenice. Ličinke hroščev so večinoma gole, ali pa z redkimi ščetinami pokrite. Večina ličink hroščev je brez nog; pri nekaterih vrstah hroščev imajo ličinke 6 nog in to le na sprednjem delu telesa. Gosenice so večinoma kosmate, raznobarvne, imajo mnogo nog, od 10 do 22. Le neke vrste malih metuljev imajo gole ličinke s 6 nogami na sprednjem delu telesa. Vse ličinke vseh vrst škodljivcev so najbolj nevarne in povzročajo največjo škodo. Ličinke po 4 kratni prelevitvi, ko so povzročile ogromno škodo na vseh delih rastline, se navadno koncem poletja skrijejo v zemljo, pod liste in veje, v razpoke lubja, na ograje iz lesa in se prelevijo v stanje bube.

V tem stanju prezimi buba in spomladi, ko nastopi gorko vreme, se izlepi iz bube metulja metulj, iz hroščeve bube hrošč itd. ter nadaljuje svoje škodonosno delo.

Nekateri najhujši škodljivci imajo celo dvojen zarod v enem letu.

Tako n. pr. glogov belin. Metulj se prikaže že v maju, izleže jajčeca, iz katerih izidejo gosenice; te gosenice se zabube v kratkem času in iz njih, v 2 do 3 tednih, koncem junija, se izlepi zopet metulj, kateri leže zopet jajčeca; iz teh se izležejo zopet gosenice, ki povzročajo veliko škodo na zeljnatih rastlinah. Proti koncu septembra se zabuba pod kako vejo in čaka tu na prihodnjo spomlad. Naravno je, da taki škodljivci povzročajo skoraj dvojno škodo kot drugi ter jih je najbolj zatirati.

Kakor sem omenil, je življenje škodljivcev isto, le način, kako nekateri ležejo jajčeca, kako živi ličinka ali gosenica, kako prezimi, je različen. In ako poznamo te različne načine razmnoževanja, tedaj lahko izsledimo pravočasno škodljivce in jih uničimo predno morejo povzročati škodo. Kajti več je vredno, da na mestu uničimo 200—300 ali celo 500 jajčec, iz katerih bi se izlegli tisoči novih škodljivcev, kakor da lovimo in uničujemo metulje ali gosenice potem, ko je že škoda ogromna.

Tako n. pr. ležejo nekatere vrste metuljev svoja jajčeca na spodnji strani listov vrtnih rastlin ali sadnega drevja; jajčeca se

lahko opazi, so navadno bela, rumenkasta ali temno rumena in v kupih. Drugi zopet skrijejo jajčeca na spodnji strani lista, ali med listi in jih zapredejo v belkaste, rumene ali temnorumene kokone, tako, da so podobni podolgastim kroglicam iz volne. V vsakem kokonu je 200 do 500 jajčec.

Nekateri zopet izležejo jajčeca na zidovih, na vejah in stebelu dreves. Tako izleže metulj prsteničar svoja jajčeca na drobnejše veje, da izgleda ta kup jajčec kakor kak prstan iz drobnih kroglic. Ta metulj ne prezimi kot buba, ampak njegova jajčeca ostanejo čez zimo.

Gosenice metuljev v početku živijo skupno, nato se razširijo po rastlini; nekatere pa se zapredejo med liste in izgleda kakor pajčevina, kar imenujemo goseničja gnezda. Čez nekaj časa gosenice zapuste gnezdo in se razširijo po vejah.

Bube metuljev se skrijejo v zemljo, kjer jih je težko pobijati; mnogo bub pa je prilepljeno na spodnji strani listov, na ograjah, na spodnji strani tankih vej, nekatere se zapredejo v kokone. — Nekateri metulji, ki imajo dvojni zarod ne prezimijo vsi v stanju bube, ampak nekateri kot jajčeca, kot gosenice, ki so tudi zapredene v vejah dreves.

Hrošči ležejo svoja jajčeca večinoma v zemljo; nekateri je zavijejo v liste, drugi v komaj razvite popke drevja, nekateri v mladi sad, kakor n. pr. v sad jabolka, slive, lešnike, v stročje graha, v jagode itd. Ličinke se skrijejo navadno v zemljo, kjer se zabube, in tu jih je težko pobijati.

Iz gori opisanega je razvidno, kako lahko smotreno pobijamo škodljivce. Zgodaj spomladi pregledamo vse sadno drevje in grmovje, ko je še golo, vse ograje, žive in iz lesa. Kjer opazimo jajčeca, bube ali v vejah zapredene gosenice, jih takoj uničimo. Kasneje na vrtu in na sadnem drevju, kakor tudi na živih ograjah poiščemo jajčeca, bube in zapredene gosenice, in sicer med listi; ako opazimo jajčeca na spodnji strani listov ali med listi, jih zmečkamo z roko; včasih so jajčeca trda, tedaj se mora odščipniti list, na katerih so jajčeca in ga pogaziti z ного. Ravno tako, ako zapazimo zapredene liste, moramo iste odstraniti in pogaziti z ного. Zgodi se, da smo jajčeca prezrli; čas je še vedno jih zatreti, ko se gosenice izležejo in živijo skupno, ali če so še zapredene; tedaj jih je, predno so se razšle, pobiti. Kasneje, proti koncu poletja moramo uničiti bube, kjer jih opazimo.

Iz tega sledi, da moramo zatirati škodljivce v vsakem letnem času, in le na ta način bomo dosegli dobre uspehe.

S tem ne bomo popolnoma zatrli zalego, ker do raznih skrivališč ne moremo priti, in jih tudi ne moremo najti. Zaradi tega uporabljamo tudi sledeče za preprečenje škode:

Zemljo v vrtovih in pod sadnim drevjem naj se v jeseni v suhem vremenu prekoplje in pusti na vrt kokoši. Z prekopanjem bo prišlo mnogo jajčec, ličink in bub na dan, katere bodo kokoši pobrale.

Vse suhe veje na sadnem drevju in grmovju naj se odstranijo in režejo.

Drevesa naj se v jeseni očiste lišajev, mahu, starega lubja in namaže z apneno vodo (8—10 kg svežega apna na 100 l vode). Apnena voda naj ne bo pregosta, ker bi se osušila in odpadla, preredka pa ne bi dovolj učinkovala. V spomladi naj se drevesa, ko mine čas pozebe, ponovno namažejo; namaže se steblo in debelejše veje. Rane na deblu naj se izrežejo gladko z ostrim nožem in namažejo z drevesnim voskom.

Zatirati škodljivce naj se nauči mladino, ki ima več časa in bomo tako vzgojili gospodarje, ki bodo bolj razumeli veliko korist zatiranja škodljivcev.

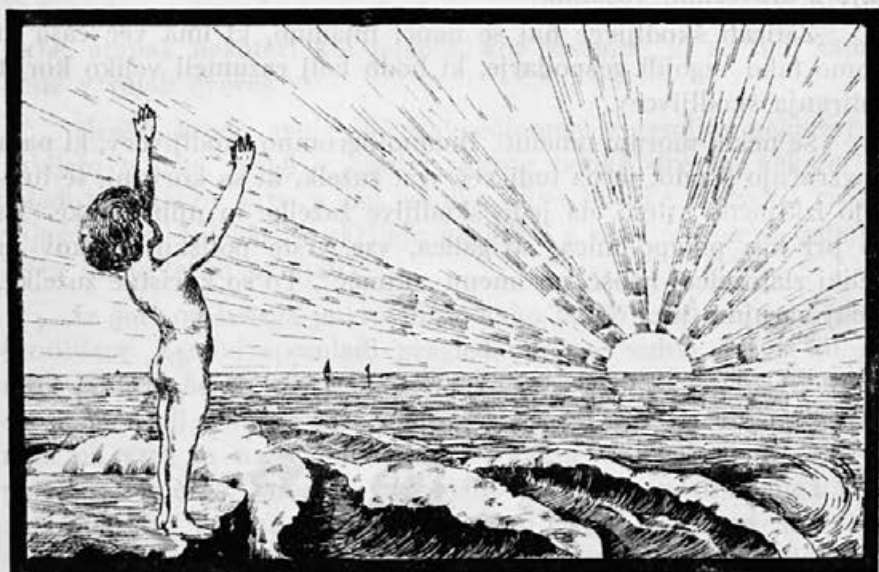
Še nekaj moram omeniti. Imamo ogromno škodljivcev, ki nam povzročajo škodo; je pa tudi več vrst žuželk, ki so koristni, se hranijo izključno s tem, da jedo škodljive žuželke in njih ličinke. To so pri nas pikapolonica, strigalica, vse vrste poljskih pajkov in veliki zlatozeleni hrošč, po imenu „otimač“. To so koristne žuželke, tedaj varujmo jih.

Ne bojte se solnca in vode!

Zrak, solnce in voda: troje mogočnih zdravil, ki nam jih nudi priroda. Že v starih in prastarih časih so ljudje visoko cenili njihov pomen in njihovo moč, dobro so poznali njihove blagodejne učinke. Častili so in še časté solnce kot boga, kar nam more pričati, kako globoko so bili prevzeti od nadnaravne moči solnca. Zaved o neizmerni ceni zraka in vode ni bila starim narodom priučena ali kako drugače vcepljena, marveč je koreninila med njimi instinktivno. Potreba po zraku, solncu in vodi jim je bila prirojena.

NE BOJTE SE SOLNCA IN VODE

Nastopila je doba stremljenja ljudstev po duševnih dobrinah. Ljudstva so se začela odvracati od narave in počasi je izginjala iz ljudi naravna sila, ki je vezala človeka s naravo. Človek je začel zanemarjati telo in je skušal izgubo nadomestiti z umetnimi sredstvi. Toda zrak, solnce in voda so ostali nenadomestljivi. Ni bilo in ni najti sredstva, ki bi se moglo po svojih učinkih primerjati z vplivom zraka, solnca in vode za človeško telo.

Človek na izprehodu, na izletu ali pri delu na prostem uživa vpliv zraka in solnca ali zračno-solnčno kopel. Toplota solnčnih žarkov razširi telesne krvne žile — zlasti najtanjše žilice — ter jih napolni s krvjo. Prehrana kože in drugih telesnih delov je torej boljša. Ista toplota vpliva tudi na delovanje živcev, ki povzročajo znojenje, to pa je nekako čiščenje kože. Poleg naštetega imajo solnčni žarki naravnost zdravilno moč, ki jo mnogi izkoriščajo. Zgrajenih je že celo vrsto zdravilišč za razne bolezni, kjer uživajo bolniki zdravilne solnčne žarke.

Okrepčujoča moč vode je vsem znana, saj se je na njeni podlagi razvila krepka panoga zdravniške vede. Vodna kopel doma, v kopališču ali v reki poživlja in krepi. Prvo mesto zavzema seveda rečna kopel, ki je vedno združena z zračno-solnčno kopeljo. Edina senčna stran rečne kopelji je, da jo je mogoče uživati le tekom gorkih mesecev.

Rečna kopelj — najstarejša, najenostavnejša, najcenejša in najuspešnejša higijenska naprava!

Kopanje v reki nudi mladini in odraslim vse troje zdravil narode naenkrat. Zato naj bi se najprimernejši način njih uživanja razvil in razširil tako, da bo osvojil slehernega.

Zraka, solnca in vode ne bo zmanjkalo.

RAZGLEDI

Ženstvo.

Nečavno je minulo 25 let, odkar se je v Evropi prvič pričela kuhati kava. Pač so v Londonu že l. 1624. poznaši kavo, a samo kot zdravilo. Kot pijača je bila uvedena kava v Evropi šele pred 250 leti in se je ljudem tako priljubila, da ne morejo biti več brez nje. Koncem 17. stoletja je bilo v Parizu že okoli sto kavaren. V bivši Avstriji je bila otvorjena prva kavarna l. 1684., po drugem obleganju Dunaju s strani Turkov. Kmalu potem so posamezne države nastopile proti njej. Nemčija je hotela preprečiti njen uvoz z velikimi davki

in vlada je izdala več knjižic proti njej.

Blagodejna zveza. Nova križarska vojna za deco v prid vsemu dobremu in plemenitemu. Medn. shod za nravstveno vzgojo v Haagu je ustanovil l. 1911. te „ligues de bonté“, da bi razvijal pri mladini srčne vrline. Otrok se mora slednje jutro vprašati, kaj utegne storiti vrlega čez dan. Zvečer napiše uspeh svojih naporov na nepodpisan listič, ki ga potem dene v šolski nabiralnik. Med poukom nravoslovja se čitajo listi in tolmačijo, tako da postane pouk morále živ in privlačen. Kdor pristopi, podpiše izjavo, da ne bo lagal, da bo storil vsak dan dobro delo, podpiral slabotne, itd. Kakor vidite, je vse v duhu desetih božjih zapovedi, samo da je način pomlajen. Slične lige so se obnesle na

Francoskem, Angleškem, v Kanadi, v republikli Argentiniji itd.

Pesem uspavanka. Sebastiano Satta, ki je bil morda največji pesnik Sardinije, je umrl pred nekaj meseci v Nuovu. L. 1907. je bil izgubil mlado hčer, ki jo je nad vse ljubil. Očetovo rakev so zagrebli v isto jamo, kjer počiva dete. Nečavno tega so Sattovi občudovalci sklenili postaviti svojemu mojstru dostojen spomenik. Zatorej so izgrebli obe krsti, ki ju niso marali ločiti. Čaša zob ju je bil poškodeval. Napravili so druge. Odprši prvo rakev, so našli poleg otroka sveženj pesmi z naslovom: *Pesmi ob zibeli*. Tisti, ki so čitali te stihe, trdijo, da Satta nikoli ni zložil tako lepih kitic. N. K.

Po svetu.

So nam blazniki bratje? Ob neki anketi v Leicestru je vodja blaznice med drugim izjavil: „V našem zavodu pišejo, tiskajo ter izdajajo moji bolniki svoj časopis. Samo cenzorja in direktorja pogrešajo. To dokazuje, da imajo

zmisel za enakost in domišljijo. Vrhutega pa se odlikujejo po svojem delu in po disciplini ter enotnosti, ki bi jo marsikak velik obzornik smel zavidati.“

Komisija je osuplo pregledovala časopis. Bil je ličen, mičen, dičen in skla-

den list, dovršen po tisku, ovitku, razporedbi člankov in po vsebini. Posebno pozornost sta vzbujala neka pesem na prirodo in razprava: „Ali naj bi ženske delale?“ Člani odbora kar niso mogli verjeti, da bi uboga norša toli nežno čustvovala in toli pametno umovala. Vodja blaznice pa jim je zatrdil:

„Verjemite, da ženska je čisto nora. Misli, da jo preganjajo ter živi v večni stiski in grozi. Skoro vsak dan dobivam od nje nezmiselna pisma. Slično obsiplje s svojimi sumničeni in ovdabami lorda kanclerja samega. Ali kadar se nesrečnica osvobodi svojih prividov, prikazni in pošasti, vam bolje modruje in čuti nego vi ali jaz.“ N. K.

Prostozidarstvo je tajna družba, razprostrta po vseh delih sveta. Člani se spoznajo po nekih znakih. Smatrajo se brate, pa bili katere koli narodnosti in vere ali katerega si bodi družabnega sloja. Vselej si morajo med seboj pomagati. V njih red moreš vstopiti strogo po določenih obredih. Privrženci prišežejo, da ne bodo izdali nobene stanovske tajnosti.

Nekateri izvajajo prostozidarstvo iz egiptovskih ali grških misterijev, drugi pa trdijo, da sega celo v dobo, ko se je pod Salomonom gradil jeruzalemski tempelj: stavbenik tega svetišča, Hiram, je bil ka-li ustanovnik in prvi veliki mojster tega reda. Bolj verjetno pa je mnenje, da se je francoska institucija razvila iz bratovščine zidarjev graditeljev, ki so v 8. stol. potovali po Evropi in stavili gotske bazilike. To društvo je pomalem izgubilo svoj prvotni značaj; osebe, ki niso imele posla z arhitekturo, so mogle pristopiti; ime ter stavbarska orodja so se pridržala kot odznaki, sicer pa se je ohranil samo še duh nekdanje bratovščine. nk.

Redek slučaj. Joseph de Maistre (1753—1821) iz Chambéryja je kot uradnik odšel l. 1792. iz svoje domovine Savoje, ko se je priklopila Franciji, ter živel kot polnomočni minister sardin-

skega kralja V. Emanuela v Petrogradu od 1813—1817. O tem plodovitem filozofskem pisatelju (O Franciji, Papež, Petrograjski večeri, Galikanska cerkev, Baconova filozofija itd.), odličnem po slikovitem in krepkem slogu, se je trdilo doslej, da se odlikuje po verskem prepričanju in po logiki, s kakršno izvajajo iz verskih dogem najtrše posledice. Ta neusmiljeni teoretik pa je bil blag in mil mož, kakor priča njegovo dopisovanje z otroci, od katerih je bil 14 let ločen. Letos pa se je našel neobjavljen spis njegov: *La franc-maçonnerie*, ki je dvakrat zanimiv, saj kaže, da je bil De Maistre (reci: mestr ali mètr) prostozidar! Nekoč je celo poslal Brunšviškemu vojvodi spomenico, kjer hvali prostozidarstvo. To delo je te dni obelodanil g. Dermeughem v Parizu pri Riederju v zbirki „Christianisme“.

Naj dodam, da je bil pisatelj in sicer pripovednik tudi njegov brat Xavier (1764—1852), ki je prebil skoro vse svoje življenje v Petrogradu, kjer je služil v ruski vojski. Glavna njegova dela so: Potovanje okoli moje sobe, Gobavec iz mesta Aoste, Kavkaški ujetnik, Mlada Sibirjanka, Nočna ekspedicija okrog moje čumnate. N. K.

Osnovatelj te bodoče politike, če se kedaj obistini, je 30 letni mož, sin češkoslovaškega očeta in japonske matere. Njegov praded, iz stare flamske družine, se je bil poročil z grško krasotico in se nastanil v Pragi. Kaj si hočete večje predestinacije za pomirjevalca narodov?

Čudna primera. Alfons de Chateaubriant, ki je dobil pred dvema letoma slovstveno nagrado Francoske Akademije za roman *La Brière*, je pred časom izjavil uredniku švicarskega lista *Journal de Genève*: „Sedaj imate v Švici prvovrstnega pisatelja, ki diha lepo zdravje: to je Ramuz. Nehote me spominja na krasno gosenico z velikanskimi kocinami. Ramuz pomeni lepo, toplo umetnost. Kar ljubimo pri kakem pisatelju, to je način čuvstvanja, iz-

virno pisanje. V Ramuzu imamo čutljivost, ki se nikoli ne razblini, in čudovito krepko snov.“

Ramuz slove osobito po romanu „Zdravljenje bolezni“ (La Guérison des maladies).

Mlad mirovni prerok. Grof Rihard Coudenhove-Kalergi, profesor filozofije na dunajskem vseučilišču, iznajditelj in širitelj „paneuropskega“ načrta, predlaga v Odprtem pismu francoskim parlamentarcem, naj bi Francija stopila na čelo paneuropski uniji, kakor so Združene države ustanovile panameriško ligo. Zveza evropskih držav, različna od Društva narodov, bi obsegala vse celinske dežele razen Anglije, Rusije in Turčije in po sporazumu z Nemčijo bi imela nalogo, braniti meje, določene po dogovorih, in postopoma udeleževati skupno carinsko granico. Na svetu bi bile torej štiri velike državne lige: vseameriška Unija, vseevropska Zveza, britanska oblast in zveza sovjetskih ljudovlad. Te štiri skupine bi se nekoč vpisale v vesoljno društvo narodov.

Iz Irske. Pred meseci so dnevnikarji v Dublínu poročali o pretresljivi zgodbi. O' Higgins, minister svobodne države, je imel iz mladosti prijatelja, s katerim je bil zvezan kakor Kastor s Polluksom. Ta dva, kakor veste, sta bila dvojčka, sinova boga Jupitra in snežnobeke kratotice Lede.

O' Higgins je bil nekoliko tednov poprej povabil prijatelja za pričo in za vojača (t. j. tovariša ali druga) pri lastni poroki. Nesrečni možak pa je bil sinfeinovec: udeležil se je nedavno tega zarote, bil prijet in obsojen na smrt.

Dublčanji so mislili, da bo O' Higgins sam prosil predsednika Cosgrave-a za pomilostitev. A to se ni izvršilo. Brez oklevanja je podpisal izvršilno povelje in drugo jutro je na vse zgodaj dvanajst krogel pomedlo nezgodnega sinfeinovca iz te solzne doline.

Nekaj tednov po usmrtitvi so otvorili oporoko politične žrtve in kaj so našli? Ustreženi pokojnik je zapustil vse svoje imetje svojemu mladostnemu prijatelju, ministru O' Higginsu! **nk.**

Prosveta.

Carl Fangburg: **Routabaga.** To mladinsko delo je najznamenitejši pojav sodobnega mladinskega slovstva. Vsa mladina strme občuduje in bere, bere, bere... Léon Bazalgette pa ga je sedaj prevedel na francoski, Rieder pa obelodanil v zbirki „Prosateurs étrangers“. V kratkem začne v založbi Vigred izhajati slovenski prevod. **n. k.**

Ivan Zorec: Zeleni kader. V založbi tiskarne J. Blasnika nasledniki v Ljubljani je pred kratkim izšla ljudska

povest „Zeleni kader“. Povest je zanimiva, ker opisuje življenje in dogodivščino vojaških ubežnikov med vojno, ki so se skrivali po bosanskih hostah, kot organizirani uporniki ter pripravljali s svojimi upornimi dejanji konec vojne. Naslovna stran knjige je lepo ilustrirana. Knjiga stane Din 14.— s poštnino Din 1.— več. Naroči se pri tiskarni J. Blasnika nasledniki v Ljubljani, Breg 12. Naroči se lahko z dopisnico.

Listnica uredništva.

Zaradi moje bolezni sta se prejšnja in ta številka znatno zakasnila. Kriva zamude torej ni uprava in ne pošta, temveč moja piškava pljuča, ki so me

priklenila na bolniško posteljo. To naj naročniki izvolijo vzeti na znanje, kakor vedo in znajo.

I. Albreht, urednik.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7
blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, klova, belega in rujavega platna, šifona, kravat, žlic, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sediarje in brivce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt. Cepilne nože. Vse na veliko in malo.

HOTEL „LLOYD“, LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA

Prenočišča z zračnimi sobami. o Izvrstna kuhinja z mrazilni in gotilni jedili. o Poleti krasen senčnat vrt o Točna postrežba. o o o o o o o o Sprejemajo se tudi učenke v kuhinjo.

MARIJA TAUSES, lastnica hotela lloyd

POZOR! Dekleta in fanti!

Kupujte obleke in vse potrebščine osobito novosti volnenih, svilnatih, čipkastih rut in šerp za dekleta v domači trgovini pri

„ČEŠNIKU“

LJUBLJANA

Lingarjeva ulica

Ker so cene padle, Vas opozarjam pred nakupom! V zalogi imam blago samo češkega izdelka.

Postrežba poštena!

Priporočamo vsem rodbinam

Kolinsko cikorijo

Izvrsten pridatek za kavo

Tiskarski in litografski umet. zavod

J. BLASNIKA NASL.

Ljubljana, Breg št. 12.

Izvršitev vsakovrstnih tiskovin od enostavne do najfinejše opreme.

Knjigotisk.

Kamenotisk.

Offsettisk.

„EKONOM“

**osrednja
gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica št. 7**

**ima po najnižjih cenah v zalogi
deželne pridelke, krmila,
specerijsko blago
kakor sladkor
v sipl in v
kockah,
petrolej,
kavo, olje,
riž ter razne
vrste prvovrstnega
mila za pranje in ostale
v to stroko spadajoče predmete.**

**Velika zaloga vseh vrst umetnih
gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke in najboljšega
splitskega portland cementa
„SALONA“ (TOUR).**